

Opetus- ja kulttuuriministeriö
VN/35609/2025

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön järjestämisestä häiriötilanteissa koskevaksi lainsäädännöksi

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksesta liittyen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön järjestämisestä häiriötilanteissa koskevaksi lainsäädännöksi.

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatustalakeja, perusopetuslakia, Helsingin eurooppalaisesta koulusta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia. Esitys sisältää ehdotukset edellä mainituissa laeissa säädetyn kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen turvaamiseksi erilaisten häiriötilanteiden aikana sekä näihin tilanteisiin varautumiseksi.

Esitys liittyy Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa tarkoitettuun häiriö- ja kriisitilanteiden sääntelyn kokonaistarkasteluun opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla.

Esityksen tavoitteena on turvata varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen mahdollisimman täysimääräinen jatkuminen erilaisissa häiriötilanteissa. Tavoitteena on myös vähentää ja ehkäistä haittoja, joita häiriötilanteet voivat aiheuttaa lasten, oppilaiden, opiskelijoiden ja oppilaitosten henkilökunnan terveydelle ja turvallisuudelle. Samalla pyritään varmistamaan perustuslain 16 §:ssä säädettyjen sivistyksellisten oikeuksien sekä 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen palveluiden toteutuminen myös häiriötilanteiden aikana.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2027.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Huomiot varhaiskasvatusta koskeviin häiriösäännöksiin

LSKL esittää huomionsa esityksestä lapsen oikeuksien näkökulmasta koskien varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen häiriösäännöksiä. LSKL pitää tärkeänä varautua varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen

järjestämiseen häiriötilanteissa. Keskusliitto korostaa tarvetta ylläpitää turvallisia ja ennustettavia rutiineja lapsille myös häiriötilanteiden aikana.

LSKL pitää tärkeänä, että häiriötilanteiden määritelmä sekä varhaiskasvatuksessa että esi- ja perusopetuksessa edellyttää nimenomaisesti uhkan, tapahtuman tai tilanteen ennakoimattomuutta, eikä häiriötilanteina voisi pitää esimerkiksi henkilöstön saatavuuteen liittyviä ongelmia.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on varhaislapsuutta koskevassa yleiskommentissa kuvannut ajanjaksoa kriittiseksi lasten oikeuksien toteutumisen kannalta. Pikkulasten varhaisimmat vuodet luovat perustan heidän ruumiilliselle ja henkiselälle terveydelleen, emotionaaliselle turvallisuudelleen, sivistykselliselle ja henkilökohtaiselle identiteetilleen ja kehittyville taidoilleen.¹

LSKL pitääkin hyvänä ehdotusta siitä, että lasten varhaiskasvatus järjestettäisiin myös häiriötilanteissa lapselle mahdollisimman tutulla, turvallisella ja ennakoitavalla tavalla.

LSKL sinänsä myös kannattaa ehdotettua säännöstä kunnan varautumisvelvollisuudesta niitä tilanteita koskien, joissa yksityinen varhaiskasvatuksen järjestäjä ei pysty järjestämään varhaiskasvatusta häiriötilanteissa. Esityksen perusteella on kuitenkin vaikea arvioida, miten kuntien tulisi tällaiseen tilanteeseen konkreettisesti varautua ja millaiset tosiasialliset mahdollisuudet eri kunnilla on järjestää yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevien lasten varhaiskasvatus erilaisissa häiriötilanteissa.

LSKL muistuttaa, että lapsilla on oikeus saada tietoa erityisesti niistä lähteistä, joiden toiminta tähtää lapsen sosiaalisen, hengellisen ja moraalisen hyvinvointinsa sekä ruumiillisen terveytensä ja mielenterveytensä edistämiseen (Lapsen oikeuksien sopimus, LOS, 17 artikla). Häiriötilanteisiin varautumisessa tulee huomioida myös lapsen oikeus saada ikätasoisesti tietoa tilanteesta.

Huomiot esi- ja perusopetusta koskeviin häiriösäännöksiin

Ehdotetun sääntelyn mukaan opetus järjestettäisiin myös häiriötilanteissa ensisijaisesti tavanomaisella perusopetuslaissa säädetyllä tavalla. Opetuksen järjestäjän olisi taattava oppilaan oikeus opetukseen ja turvalliseen opiskeluympäristöön järjestäessään opetusta häiriötilanteiden aikana ja oppilaalla olisi myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja ja oppilaskohtaisia tukitoimia.

Ehdotettu sääntely mahdollistaisi etäopetukseen siirtymisen joko valtioneuvoston asetuksella tai Lupa- ja valvontaviraston päätöksellä, riippuen häiriötilanteen laajuudesta ja arvioidusta kestosta.

Esityksen mukaan häiriötilanteiden opetusjärjestelyissä tulisi erityisesti ottaa huomioon haavoittuvammissa asemassa olevat oppilaat (esim. s. 24, 26, 27 ja 55). Esityksessä kuvataan häiriötilanteiden poikkeusjärjestelyistä mahdollisesti johtuvaa eriarvoistumiskehityksen vahvistumista ja

¹ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 7 (2005) Lapsen oikeuksien täytäntöönpano varhaislapsuudessa, kohta 6. CRC/C/GC/7/Rev.1. Epävirallinen käännös saatavilla <https://lapsiasia.fi/yleiskommentit>.

todetaan, että etäopetuksen aikana oikeus lähiopetukseen onkin pyritty säilyttämään oppilailla, joilla lähiopetuksen tarve on suuri (s. 28–29).

Ehdotetun perusopetuslain 20 k §:n 2 momentin mukaan häiriötilanteiden opetusjärjestelyissä tulisi erityisesti ottaa huomioon esiopetuksen oppilaat, perusopetuksen 1.–3. vuosiluokkien oppilaat, oppilaat, jotka saavat 20 c §:n 2 momentissa tarkoitettuna oppilaskohtaisena tukitoimena erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa tai tulkitsemis- ja avustajapalveluita, 20 i §:n 2 momentissa tarkoitettua toiminta-alueittain opiskelevat oppilaat sekä 5 §:ssä tarkoitettua perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat.

LSKL pitää hyvänä, että esityksessä tunnistetaan erilaisessa asemassa olevien lasten tarpeita lähiopetukseen. Keskusliiton näkemyksen mukaan haavoittuvamassa asemassa olevia lapsia voivat kuitenkin olla myös esimerkiksi vammaiset tai pitkäaikaisesti sairaat lapset, vieraskieliset lapset, vangitut lapset tai lastensuojeluun sijoitetut lapset.

Esityksessä tunnistetaan LOS 3.1 artiklan velvoite ensisijaisesti huomioida lapsen etu esi- ja perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä kaikissa häiriötilanteissa, kuten normaalioloissakin (s. 38).

LSKL katsookin, että jatkovalmistelussa tulee arvioida tarvetta mahdollisesti poiketa myös muun kuin 20 k §:n 2 momentin soveltamisalaan lukeutuvan lapsen etäopetukseen siirtymisestä, jos lapsen etu sitä vaatii.

Esityksessä huomioidaan myös julkisen vallan vastuu tukea vanhempia vanhempien ensisijaisessa vastuussa lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä, ja todetaan sen korostuvan myös häiriötilanteissa (s. 23). LSKL katsoo, että jatkovalmistelussa tulee tarkemmin arvioida, miten varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestäjien yhteydenpito vanhempiin ja tuki vanhemmille olisi mahdollisimman täysimääräisesti turvattavissa myös häiriötilanteissa. Keskusliiton näkemyksen mukaan häiriötilanteisiin varautumisessa on syytä huomioida tarve vahvistaa kaikkien vanhempien kyvykkyyttä tarvittaessa tukea lastensa oppimista mahdollisessa etäopetustilanteessa, jotta eriarvoistumista ei tapahtuisi esimerkiksi vanhempien koulutustaustan tai sosioekonomisen aseman perusteella.

LSKL katsoo myös, että jatkovalmistelussa tulee täsmällisemmin selvittää opetuksen järjestäjien tarvetta varautua häiriötilanteisiin laitehankinnoin, jotta lasten yhdenvertaisuus ei vaarannu tietoteknisten välineiden puutteen vuoksi.

LSKL pitää hyvänä, että esityksessä tunnistetaan opiskeluhuollon jatkuvuus myös häiriötilanteiden opetusjärjestelyjen aikana (s. 21 ja 23). Lasten mielenterveyden ja hyvinvoinnin tukeminen häiriötilanteissa on tärkeää. Katsomme, että jatkovalmistelussa olisikin syytä täsmentää, miten opiskeluhuollon jatkuvuutta olisi (esim. etäyhteyksin) mahdollista turvata häiriötilanteissa.

Lopuksi LSKL toteaa, että myös esi- ja perusopetuksen järjestämisen osalta häiriötilanteisiin varautumisessa tulee huomioida lapsen oikeus saada ikätasoisesti tietoa tilanteesta.